

ŽIVA, revijalna priloga Dolenjskega lista (28. 4. 2016)

INTERVJU

s pastorjem Evangelijske cerkve Novo mesto, z doktorjem Danielom Brkičem

Kristjan si lahko brez papeža, a ne brez Kristusa

Ob letošnjem občinskem prazniku Mestne občine Novo mesto je Novomeščan dr. Daniel Brkič, pastor Evangelijske cerkve Dobrega pastirja v Novem mestu in profesor na protestantski Teološki fakulteti zagrebske univerze, prejel Trdinovo nagrado za uspešno obnovo Mordaxove kapele iz leta 1675, pomembnega sakralnega kulturnega spomenika in okolice, ki so jo izvedli pred dvema letoma, celotna podoba pa je bila končana lani. Brkič, teolog, humanist in pisec, ki v prostem času uživa v branju knjig, ustvarjanju glasbe, v hortikulturi ter vedri družbi prijateljev ter seveda svoje družine, je v našem pogovoru ne le predstavil njihovo Cerkev, ampak razkril tudi zanimive poglede na aktualna vprašanja današnje družbe, od pojmovanja družine do nevarnosti islamskega terorizma.

Vas je Trdinova nagrada razveselila?

»Pomeni mi potrditev za skupno požrtvovalno delo vernikov, ki so kljub ekonomski krizi podprli več kot pol milijonski finančni projekt, mnogih donatorjev in izvrstnega arhitekta Boruta Simiča ter mag. Marinke Dražumerič kot izjemne konservatorke. Veseli me, da so nas predlagatelji in mestna občina prepoznali kot kreativne in družbeno angažirane soustvarjalce v dobrobit celotne skupnosti. Občutki so prijetni in zavezujoči. Po svoje je nagrada presenečenje, ob njej se počutim počaščen in

hvaležen, še posebej kot rojen Novomeščan. Finančni del nagrade sem v celoti namenil naši evangelijski cerkvi.«

Mordaxova kapela, Novomeščanom znana tudi kot Božji grob, je edini sedež protestantske Cerkve na širšem območju Dolenjske. Kaj vse ste prenovili?

»V bistvu skoraj vse. Lažje bi bilo naštet, česa nismo prenovili. S tem je postala cerkev, navkljub skrbno varovanim starim elementom, sodobna cerkev za tretje tisočletje, vključno s Trubarjevo ploščadjo pred cerkvijo. Cerkev je treba videti in jo doživeti, ker nam včasih zaradi osuplosti zmanjka besed. Zanimivo, da je veliko lažje narediti zahtevno obnovo še tako zapletenega objekta, težje pa je obnoviti svoje srce. Da, Evangelijska cerkev Dobrega pastirja je edini sedež takšne protestantske Cerkve na našem območju in ima že preizkušeno dobro tradicijo. Nekoč je v naši bližini, v Šentjerneju, služboval celo Primož Trubar. Zapisi potrjujejo, da je bilo takrat na naših tleh okoli 80 odstotkov prebivalstva naklonjenega protestantizmu.«

V katero škofijo spada vaša cerkev, koliko vernikov vanjo zahaja, od kod so?

»Naša Cerkev nima škofij, ker smo pri nas manjšinska Cerkev, pa tudi sicer ne poznamo ustaljene cerkvene hierarhije. Pripadamo različnim krščanskim zvezam in ohranjamo svojo avtonomijo in suverenost. V Sloveniji se deklarira za protestante okoli dvajset tisoč vernikov, največ v Prekmurju, v svetu pa evangelijsko gibanje šteje

okoli osemsto milijonov pripadnikov in smo druga največja krščanska skupnost. V novomeško cerkev prihaja na osrednja nedeljska bogoslužja zadovoljivo število vernikov, več ob cerkvenih praznikih, medtem ko nas t. i. status animarum uvršča med večje cerkvene občine pri nas. Večina vernikov je Novomeščanov, pastoralno pa oskrbujemo obsežnejše področje. Statistična metodologija štetja vernikov se zaradi nauka o krstu razlikuje od rimskokatoliške tradicije, saj krst temelji na odločitvi osebne vere in pri »članstvu« ne gre za avtomatizem, povezan s krstom dojenčka. Kot kristjan se ne rodiš, ampak kristjan postaneš. Ne gre za »krščansko folkloro«, ampak za nov način življenja Jezusovih učencev, za spreobrnjenje. Koliko vernikov imamo, pravzaprav lahko ocenjuje samo Bog, kajti Bog ima veliko ljudi, ki jih Cerkev nima, in Cerkev ima veliko ljudi, ki jih Bog nima. Ocenjujem, da sta iskren in pošten agnostik in ateist bližje Bogu kot dvolični kristjan, ki z masko svoje »salonske« vere sedi v cerkvi. Imamo mnogo simpatizerjev in prijateljev, zato najraje rečem, da je naša župnija cel svet, saj Cerkev primarno ni organizacija, ampak je organizem. Smo odprta Cerkev dialoga in sožitja, ne pa zaključen krog ljudi privilegiranega sektaškega elitizma. Bogoslužja prilagajamo aktualnim potrebam in stiskam ljudi današnjega časa, posebno otrokom in mladim. Cerkev smo ljudje in največji kapital Cerkve je človek. Zato so dobrodošli vsi, ne glede na predznak. Navsezadnje šteje kakovost, ne pa količina. Začimbe v hrani je zelo malo, a daje okus celotni jedi.«

S kakšnimi stiskami ljudi se kot pastor največkrat srečujete?

»Srečujem se z bolečimi stiskami ljudi vseh generacij in stanov; s fobijami, travmami, tesnobo, z občutki krivde, osamljenostjo in z zlorabami. Ker sem zavezan

molčečnosti, o tem ne smem govoriti. Včasih se počutim kot katalizator in varovalka družbe. Ves svet je obseden z dragimi terapijami in novodobnimi alternativami, zdrav razum in stara avtohtona vera pa sta preizkušeni in brezplačni Božji dar. Običajno so najbolj travmatizirani tisti, ki nasedajo senzacijam in atrakcijam samooklicanih eksotičnih šarlatanov ali pa divjemu amerikaniziranemu krščanstvu. Hvala Bogu, medicina uspešno zdravi telo, klinična psihologija s psihiatrijo zdravi dušo, ostajajo pa še duhovne bolezni. Zato mora biti Cerkev duhovna bolnišnica, ne pa sodišče, tržnica ali pa zapor. Ker sam nisem strokovnjak za tako različna področja, pristopam interdisciplinarno in ljudi usmerjam k profesionalcem.

V pastoralnem pogovoru z ljudmi ugotavljam, da se posamezniki v globalni družbi hitrih sprememb ne znajdejo. Zato se zatekajo k sodobnim analgetikom in postajajo odvisniki mamil, alkohola, hrane, pornografije, seksa ... Apetiti tekmovalne potrošniške in uživaške družbe ustvarjajo resno bivanjsko in etično krizo. Človek kot vrednota je kar naenkrat postal malo vreden, tehnološki in družbeni višek. Nadomestilo za potešitev vakuuma tesnobne ničevosti išče povsod in pomisli celo na samomor. Tudi s takšnimi se soočam. Sarkastični in cinični človek v svoji egocentričnosti ureja svet brez Boga in brez bližnjega; tak svet pa je vedno proti človeku. Ni virtuoza, ki bi mogel igrati na polomljeni violini! Cerkev primarno ni socialna ustanova, niti psihiatrična ambulanta. Cerkev je edina ustanova na svetu, ki lahko zdravi s terapevtskim Evangelijem. Kriza nezadovoljstva je zato, ker smo prepričani, da nam pripada nekaj, česar ne moremo imeti. Iz svoje pastoralne prakse ugotavljam, da imajo največje težave tisti, ki niso ljubljene in sprejeti.«

Koliko vaših cerkva je še po Sloveniji? Zakaj je protestantizem pri nas bolj slabo zastopan?

»Glavnina naših cerkva je v Prekmurju, v diasporah pa smo sorazmerno dobro zastopani tudi po ostalih regijah. Takšna slika je posledica zgodovinske danosti. Evropske dežele, v katerih je imel protestantizem zgodovinsko priložnost, so se izkazale za naprednejše na vseh področjih, pri nas pa je bila močna protireformacija (rekatolizacija). Novomeška Cerkev je modifikacija tradicionalnega evangeličanstva, zato je evangelijska. Luther je trdil, da se mora institucionalna Cerkev stalno reformirati in se vračati nazaj, k izviru, ad fontes. Sploh pa zato, da lahko zdrava Cerkev ščiti nauk, saj se sekte širijo kot insekti na ranah razdeljene Cerkve.«

Protestantizem je ena od treh vej krščanstva (skupaj z rimokatolištvom in pravoslavstvom). V čem so glavna razhajanja ter stične točke med katoliško in protestantsko vero?

»Odgovor je nemogoče zajeti v nekaj stavkih. Vsi verujemo v isto apostolsko veroizpoved. Nedvomno nas kristjane povezuje vera v Troedinega Boga Očeta, Sina in Svetega Duha, Jezusa Kristusa kot pravega Boga in človeka, edinega Odrešenika in Gospoda, Sveto pismo kot Božja Beseda, zlasti Nova zaveza, prvih sedem cerkvenih koncilov, del cerkvenega učiteljstva ..., gre pa za različno teološko interpretacijo in prakso. Pravoslavna Cerkev se je ločila leta 1054, protestantske smeri pa z reformacijo, leta 1517. Običajno ljudje pomislijo, da smo protestanti zdraharji, krivoverci, ki protestiramo. Izraz protestare pa predvsem pomeni pričevati, ne pa le

ugovarjati in nasprotovati. Reformacija je vrnila ljudem Sveto pismo v razumljivem jeziku, srednjeveško Cerkev pa je prečistila balasta in ji vrnila verodostojnost. Ne poudarjamo zakramentalizacije (formalnega obredja), ampak evangelizacijo - spreobrnjenje k pričevanju osebne vere, ki se živi. Torej ne gre za prozelitizem, za prekrščevanje.

Prva asociacija glede protestantov je, da ne priznavamo nezmotljivosti papeža kot Božjega namestnika. Če ne odgovorim zgodovinsko in dogmatično, je odgovor preprost - kristjan si lahko tudi brez papeža iz Vatikana, brez Kristusa iz Nazareta pa ne. Evangelijski kristjani smo kristocentrični.«

Katoliška cerkev se je ob nedavnem referendumu javno zavzela za tradicionalno družino, ki jo naj še naprej sestavljajo oče, mama in otrok, »vaša« Cerkev pa ni aktivno zagovarjala svojega stališča, kar je mnoge čudilo. Toda ali ima o tem kakšno mnenje?

»Krščanstvo posveča družini posebno mesto. Sveto pismo ji daje privilegiran položaj in je več kot le, sociološko gledano, osnovna celica zdrave družbe. Zato je država dolžna z zakonodajo poskrbeti za pravično reševanje novonastalih situacij. Ker pa je pri nas Cerkev ločena od države, to prepuščamo njej, Cerkev, ki mora biti družbeno angažirana, pa pri tem odgovorno sodeluje, kolikor je pač slišna. Ne sme pa biti arogantna, kajti njeno poslanstvo je služenje, ne vladanje. Najprej mora postaviti ogledalo sebi in biti svoj moralni katalizator.«

Kaj pa pravite vi, istospolni skupnosti lahko rečemo družina in je enakovredna heteroseksualni, ki edina lahko poraja novo življenje?

»Danes tabu tem več ni. Prav tako klasičnih tradicionalnih družin ne, sploh pa od seksualne revolucije dalje. Kako bo država različne družine imenovala in jim dodelila statusne pravice, so pravna vprašanja. Vprašanje je zelo kompleksno, saj znanost ni enotna - je homoseksualno nagnjenje prirojeno (gay gen), privzgojeno ali pa gre za modo? Moti me, da aktivisti in Cerkev delajo iz tega poligon za politične točke in za svoje ambicije. Da drugačne tendenciozno in vulgarno stigmatizirajo, jih razpenjajo na sramotilni steber in jih a priori obsojajo; drugače kot, na primer, kleptomane. Ampak Sveto pismo jasno pravi, da smo prav vsi grešniki, zato smo vsi povabljeni k spreobrnjenju. Moralni relativizem prinaša v istem paketu tudi genderizem – teorijo družbenega spola, evtanazijo, genetski inženiring z gensko terapijo, umetno oploditev, dvojni učinek pri paliativni medicini ... Parola, da so vse ljubezni enake, zahteva redefinicijo zakonske zveze in družine. Moralna kriza bi morala postati za Cerkev priložnost za evangelizacijo, ne pa postavljanje barikad za streljanje. Svetohlinska Cerkev se večkrat znajde v diskrepanci. Kristus pravi, da precejamo komarje, požiramo pa velblode. Namreč greh ne naredi grešnika, ampak grešnik naredi greh. Zato se mora Cerkev podati v vsako človekovo izgubljenost. Med nami živijo tudi hermafroditi, transvestiti ... in njihove stiske so velike, saj so na nek način tudi žrtve. Svobodna liberalna Evropa ne le, da vse tolerira, ampak zadeve tudi legalizira.«

Bi vi poročili homoseksualna partnerja?

»Morda sem homoseksualca že poročil, pa nisem vedel, da ima takšna nagnjenja, a jih prikriva, in živi heteroseksualno. Evangelijska morala cerkvene poroke istospolnih zavrača kot protinaravne. Naša Cerkev vidi v spolnosti Božji dar, ki se dopolnjuje med moškimi in ženskimi v biološkem, psihičnem in duhovnem smislu. Takšno »sterilno« človeštvo bi sicer brez potomstva izumrlo. Liberalna protestantska misel pa je do tega tolerantnejša. Pri nas, protestantih, poroka ni zakrament, ampak je obred, ker imamo samo dva zakramenta: krst in evharistijo. Domišljija pa nima meje, kajti na Zahodu se lahko v cerkvi poročiš s hišnim ljubljencem, sam s sabo, kar je tipičen greh samovšečnosti in egoizma, čez čas pa se bodo morda poročali s svojim klonom. Homoseksualnost ni edina odprta moralna dilema. Tudi krščanski ginekolog se znajde v precepu, ko gre za vprašanje abortusa, in ravna po svoji vesti.«

V rimskokatoliški Cerкви na pomembnih položajih v cerkveni hierarhiji nimajo žensk. Tudi duhovnic ne poznajo, protestantska jih ima. Menite, da je tako prav?

»Spola sta različna in noben spol ni privilegiran. Pred zakonom in pred Bogom smo ljudje enaki, čeprav različni. Zgodovina Cerkve pozna službo žensk, a v tradiciji rimske Cerkve ženske po cerkvenem pravu ne smejo maševati, evharistiji predsedovati. Pri protestantih pa so lahko celo škofinje, ker je Cerkev diskriminacijske razloge prerasla, najprej anglikanci. Pri tem gre za praktična in

družbena stališča, ne pa za doktrinalna. Luther namreč sploh ni razpravljal o ženskem duhovništvu.«

Poroka duhovnikov »da ali ne« je pogosta tema razprav, čeprav je rimskokatoliška Cerkev jasna in zagovarja samski stan in celibat. Protestantski duhovniki teh dilem nimate - lahko se poročite, imate družino. Tudi vi imate ženo in otroka. Menite, da vas ta stan ovira ali vam pomaga pri vašem duhovniškem poslanstvu?

»V rimokatolištvu poznajo različne oblike neporočenosti; meniške, puščavniške, izpostniške (anahoretske). Celibat je bil od vedno prisoten, a sprva ni bil ukazani; prelomnica je bilo 6. stoletje. Duhovniki so neporočeni in imajo celibat, redovniki pa imajo celibat in tudi zaobljubo spolne čistosti. Reformacija je začela te predpise v 16. stoletju postavljati v red. Ideal je poročen mož, z ženo in družino. To velja tako za pastore kot za pastorese. Sam sem poročen, imam ženo Leo, ki je kot ekonomistka zaposlena v tovarni zdravil Krka, ter edinko Katjo, ki je teologinja ter doktorandka in specializantka klinične psihologije, in že poročena. Lahko rečem, da mi poročen stan pomaga pri pastoralnem delu. Lažje razumem vernike in njihove težave, lahko sem jim bolj blizu, hitreje se vzpostavi zaupanje.«

Kakšna so ekumenska prizadevanja (ekumenizem je gibanje za enotnost vseh kristjanov) in kakšno je znotraj tega vaše sodelovanje s škofijo Novo mesto?

»Sodelovanje je vzorno in prijateljsko. Svetovni ekumenizem ni pogojen, niti ni stvar prisile ali pa kakega interesa, ampak gre za svobodno delovanje. Začeli smo ga protestanti. Ne gre za zlitje doktrin in Cerkev pod isto avtoriteto, ampak za negovanje krščanstva v spravljeni različnosti. Gre za dialog. Nekateri imajo predsodke in jih je ekumenizma panično strah, ker ne vedo, kaj ekumenizem je. Držijo se svojih amaterskih fanatičnih blodenj. Nekdo je rekel: »Boj se tistih, ki berejo samo eno knjigo, pa še te ne razumejo.«

Človek je družbeno, kulturno... bitje. Je človek tudi religiozno bitje? Menite, da bo vedno potreboval vero, Boga? Kaj Bog človeku daje, česar ne more dobiti drugje?

»Človek ni le družbeno bitje, ampak je predvsem religiozno, duhovno bitje. Kot neozdravljivo religiozno bitje vero potrebuje, saj vera izraža, kar je tipično človeško. Človek ne vodi dialoga le s stvarjo, ampak s seboj, z bližnjim in z velikim Ti. Bog ni predmet, energija, snov, ampak je Govoreči. Razodeva se kot dialog, ki mu ni konca. Tudi nova nevrozanost dokazuje, da imamo v možganih t. i. komandni modul Boga, intuitivno vrojeno primarno funkcijo Boga v podzavestnem (V. Ramachandran). Končno, če ne bi bilo Boga, ne bi bilo niti ateistov. Luknja v zidu dokazuje, da zid obstaja. Um (intelekt) ve, da Bog obstaja, razum (ratio) pa se o njem sprašuje. Veste, malo filozofije naredi iz človeka ateista, veliko filozofije pa naredi iz človeka vernika. Znanost nam namreč odgovarja, kako je nekaj ustvarjeno, teologija pa, zakaj je nekaj ustvarjeno.«

Vas je, glede na strašljive dogodke v zadnjem obdobju tudi v Evropi, ko je na pohodu islamski terorizem, strah islama? Kakšno je vaše mnenje o tej veri? Se vam zdi sprejemljivo, da kakšna vera svoje cilje dosega z nasiljem? Ste prebrali Koran, ga poznate?

»Sveto pismo pravi: »Popolna ljubezen strah prežene!« Glede islama vlada strahotno velik strah, a zaradi nevednosti. Če kristjani Jude označujemo kot naše »starejše brate«, potem so muslimani naši »mlajši bratje«, pa ne po skupni veri, ampak po očetu Abrahamu. Islam je zgodovinska religija, saj se od preroka Mohameda dalje razvija tudi kot pravo, morala in stil življenja, in to v mnogih podtonih: šiiti, suniti, alaviti ... To, da nam je islam tabu, nam ni v ponos. O njihovi umetnosti, arhitekturi, glasbi, pesništvu ... vedo le nekateri. Priznam, tudi sam Korana nisem prebral poglobljeno. Napačno je nekdanje turške vpade istovetiti s celotnim islamom. Tudi krščanstvo je v krvi pokristjanjevalo Indijance, šlo v križarske vojne, nazivem je v imenu Boga ubijal, inkvizicija pa je nedolžne kurila na grmadi ...

Islam v osnovi ni vera nasilja, nosi pa s sabo drugačno kulturo, filozofijo in običaje. To pa je stvar inkulturacije in naše krščanske evangelizacije. Narobe je, če se nočejo asimilirati in ustvarjajo svojo subkulturo, demokracije pa ne izvajajo recipročno v odnosu do kristjanov v njihovih deželah. Pri tem velja pravilo, da sam nisem svoboden, če ne spoštujem svobode drugega. Terorizem in ISIS pa je povsem druga plat zgodbe. Kaj bodo vodilni sveta ukrenili glede tega, pa je še veliko vprašanje. Zahodni demokraciji manjka zdrave pameti, ker je podobna otroškemu vrtcu.«

Glavni predstavnik protestantizma v Sloveniji, reformator in pisatelj Primož Trubar, je nedvomno zaznamoval Slovence. V čem je Trubar aktualen tudi danes?

»Primož Trubar, slovenski Luther, naš »Kolumb« slovenskega knjižnega jezika in slovenske zavesti, nas je prvi krstil za Slovence in je prvi, ki je ustanovil samostojno slovensko Cerkev z vso njeno ureditvijo. Je prvi slovenski Evropejec in evropski Slovenec, ki je že stoletja pred našo ne tako davno osamosvojitvijo videl svojo deželo kot enakopravno in svobodno. Ob njem pozabljamo na Čeha Antonina Chráska (1868 – 1953), ki je na Slovenskem deloval 26 let in je prevedel celotno Sveto pismo iz izvirnika v naš jezik. Gre za monumentalno Chráskovo Biblijo iz leta 1914, ki je izšla v eni knjigi, prvič po Dalmatinu (1584). Kaj bi nam rekel Trubar danes? Da je treba »stati inu obstati«. Leta 2017 bomo praznovali 500 – letnico reformacije Cerkve. Včasih je pomenilo biti protestant sramotno, danes pa je to častno.«

Novinarka: Lidija Markelj